

Lausunto

03.04.2020

Asia: VN/2005/2020

Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistaminen

Lain soveltamisalan laajentaminen (1 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

Tärkeää, että lain soveltamisala laajennetaan koskemaan kaikkea esittävää taidetta.

Lain tavoite (2 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

Kannatamme Teatterin tiedotuskeskus ry:n ehdottamaa muotoilua, jossa nousee hyvin esiin myös yhdenvertaisuus:

Tämän lain tavoitteena on

- 1) edistää korkeatasoista ammattimaista esittävää taidetta ja väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen
- 2) vahvistaa väestön hyvinvointia sekä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta

Valtionosuuden tavoite (3 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

Tärkeää, että lain tavoitteiden mukaisesti taiteen monimuotoisuutta ja kulttuurista moninaisuutta sekä saavutettavuutta edistetään taiteellisista lähtökohdista. Tärkeää myös alueellinen saatavuus ja saavutettavuus.

Koska 3 § valtionosuuden tavoitteet ovat linjassa Taiken myöntämien esittävän taiteen harkinnanvaraisten toiminta-avustusten tavoitteiden kanssa, olisi luontevaa, että valtionosuuden piiriin hakevia toimijoita arvioitaisiin Taikessa vastaavin kriteerein kuin harkinnanvaraisen toiminta-avustuksen hakijoita. Näissä kriteereinä ovat hakijayhteisön toiminnan tavoitteellisuus ja laatu, hakijayhteisön toiminnan laajuus ja vaikuttavuus, taiteellisen sisällön laatu sekä talouden kestävyys ja realistisuus.

Valtionosuuden saamisen edellytykset (4 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Muutosehdotuksena esitämme, että hakijayhteisön monivuotista suunnitelmaa tarkasteltaisiin vastaavilla kriteereillä kuin Taikelta harkinnanvaraista toiminta-avustusta hakevien toimintaa. Jotta kahden järjestelmän välinen joustavuus ja niiden välillä liikkuminen toteutuisi suunnitellusti, tulisi toimintaa arvioida vastaavilla kriteereillä kummassakin järjestelmässä. Tämä lisäisi myös kentän toimijoiden ja kahden erillisen rahoitusinstrumentin välistä tasa-arvoa: yhtenäiset kriteerit vähentäisivät varsinkin harkinnanvaraisia avustuksia hakevien toimijoiden kokemaa huomattavaa epäoikeudenmukaisuutta suhteessa valtionosuusjärjestelmän piirissä oleviin toimijoihin ja heidän tämänhetkisen toimintansa suppeampaan arviointiin.

Valtionosuuden myöntäminen toistaiseksi tai määräajaksi (5§)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Uudistuksen tavoitteena on ollut lisätä järjestelmän joustavuutta ja poistaa sitä jähmeyttä, mikä on ollut leimallista nykyjärjestelmälle. Työryhmä kuitenkin omassa esityksessään tuo esille, että uudistuksen tavoitteena ollut joustavuus ja vaihtuvuuden lisääminen tuskin toteutuu. Jos saman järjestelmän piirissä olisi sekä kolmen vuoden määräaikaisia, että toistaiseksi voimassa olevia rahoituspäätöksiä, toisi se esittävän taiteen kentälle jälleen uuden, toimijoiden välistä epätasa-arvoa syventävän toiminnon. Kritisoimme sitä, että nykyisille toimijoille esitetään näin vahvasti vanhaan järjestelmään sidottua etuoikeutettua asemaa, kun laki on vasta valmisteluvaiheessa.

Nykyisen VOS-järjestelmän ulkopuolisten toimijoiden näkökulmasta ei ole perusteltua, että työryhmän esityksen mukaan kaikki nykyisin valtiosuuden piirissä olevat esittävän taiteen yhteisöt hyväksyttäisiin todennäköisesti uuden järjestelmän piiriin heti ja toistaiseksi. Näin toimittaessa käytännössä estetään se joustavuuden ja vaihtuvuuden lisäämisen mahdollistaminen, joka koko uudistuksen alkuperäisenä lähtökohtana on ollut.

Jos nykyisin valtiosuuden piirissä olevilla olisi uudistuksen jälkeenkin vielä vanhaan järjestelmään sidottu, muihin verrattuna etuoikeutettu asema uudessa järjestelmässä, asettaisi tämä toimijakentän jo lähtökohtaisesti keskenään hyvin epätasa-arvoiseen asemaan ja antaa samalla ymmärtää, että nykyisten VOS-toimijoiden järjestelmään uudelleen hakeminen ja kelpoisuuden arviointi jää vain näennäiseksi toimenpiteeksi.

Toimijoiden välistä tasa-arvoa edistävänä toimenpiteenä esitämme, että kaikki toistaiseksi voimassa olevat valtiosuudet tulisi uudistuksen yhteydessä muuttaa - yhtenäisen ja kaikkien hakijoiden osalta tasa-arvoisen arviointiprosessin mukaisesti - joko kolmen tai kuuden vuoden määräaikaisiksi, kuten aiemmassa ehdotuksessa oli esitetty.

Valtiosuuden perusteeksi vahvistettavan henkilötyövuosien määrän määräytymisen perusteet (6 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

Jotta lakiesitys olisi tasa-arvoisempi kaikenkokoisille toimijoille, kannatamme Cirkon ehdotusta, että vakituisen henkilöstön organisaatiokohtaisen keskipalkkakertoimen sijaan tulisi siirtyä käyttämään laskennallista toimialakohtaista keskipalkkakerrointa tai korottaa riittävästi pienten toimijoiden valtiosuusprosentteja.

Henkilötyövuosien laskentaperusteissa tulisi huomioida vos-yhteistyöproduktiosta kertyvät henkilötyövuodet molemmille osapuolille.

Korotetun valtiosuusprosentin määräytymisen perusteet (6 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Tärkeää, että korotetun valtiosuusprosentin määräytymisen perusteissa otetaan tarpeeksi kattavasti huomioon myös se alueellinen realiteetti, jolla taidetoimija toimii, kulttuuripalvelujen

alueellisen tasa-arvon ja taiteen yhdenvertaisen saavutettavuuden turvaamiseksi eri väestöryhmille. Tällaisia isoja alueellisia eroja on paitsi valtakunnallisesti myös pienemmässä mittakaavassa saman kaupungin sisällä mm. kantakaupungin ja lähiöalueiden välillä. Korotetun valtionosuusprosentin määräytymisen perusteissa alueellisista korotusperusteista mallia valmisteluun voisi ottaa vastaavista arviointikriteereistä, joita Helsinki on käyttänyt myönteisen erityiskohtelun pö- rahoitukseen oikeutettuja kaupunginosia määrittellessään. Myönteisen erityiskohtelun lisärahoitus on mahdollistanut korotetun rahoituksen mm. sellaisten alueiden kouluille, joissa se on alueen sosioekonomisista lähtökohdista katsottu aiheelliseksi. Tavoitteena on ollut estää segregaatiokehitys kaventamalla kaupunginosien välistä eriarvoisuutta ja viime syksynä kaupunginvaltuustossa tehtiin ryhmäaloite rahoituksen laajentamisesta tulevaisuudessa myös kulttuuripalveluja koskevaksi. Määrittelykriteerit, jolla myönteistä erityiskohtelua on arvioitu tarpeelliseksi soveltuisivatkin yhtä hyvin myös korotetun valtionosuusprosentin määräytymisen perusteluiksi ja tukisivat heikommassa sosiaalisessa asemassa olevien alueiden eri väestöryhmille taiteen tasa-arvoisempaa ja yhdenvertaisempaa saavutettavuutta. Tärkeää myös alueellinen vaikuttavuus ja toimijan merkitys oman alueensa kulttuuripalvelun tuottajana, jotka voisivat myös vaikuttaa valtionosuusprosentin määräytymisen perusteisiin.

Ensimmäiseen perusteeseen kiertue- ja vierailutoiminnasta esitämme tarkennusta, että vastaanotettujen vierailujen perusteella korotetun valtionosuusprosentin voisi saada vain, jos ottaa vastaan vierailuja esittävän taiteen vapaan kentän toimijoilta.

Toinen peruste lapsille, kielellisille vähemmistöille tai erityisryhmille kohdistuvan toiminnan tukemisesta korotetulla prosentilla on hyvä ja kannatettava.

Kolmas peruste, jolla korotettua valtionosuusprosenttia myönnettäisiin kulttuuripoliittisesta syystä on hyvä ja kannatettava. Vaikka lain perusteluissa mainitaan erityisesti tanssi- ja sirkustaide, Teatterikeskuksen lausunnon mukaisesti oletamme, että tällä perusteella voitaisiin tukea muutakin erityisesti vapaalla kentällä kehittynyttä toimintaa, kuten esitystaidetta, nykynukketeatteria, naamioteatteria, klovneriaa, soveltavaa teatteria jne.

Esitämme lisäystä:

Neljänneksi korotetun valtionosuusprosentin mukaista valtionosuutta voitaisiin myöntää toimintayksikölle, joka sijaitsee alueella, jolla alueellisten erityispiirteiden vuoksi katsotaan olevan riittävät perustelut korotettuun tukeen. Valtionosuusprosentin korotusosuuden suuruutta arvioitaessa voitaisiin ottaa huomioon alueen koulutustaso, tulotaso, työllisyysaste ja vieraskielisten määrä. Korotuksella tasattaisiin kustannus- ja tulorakenteen eroja alueilla, joilla yleisöpohjan heikommasta sosiaalisesta asemasta johtuen lipputulosten määrä jää keskimäärin alhaisemmaksi.

Pienet toimijat huomioitava lakiuudistuksen soveltamisessa. Vakinaisen henkilökunnan keskipalkan käyttäminen jakajana htv-laskennassa on ongelmallista pienille, paljon freelancereita työllistävälle organisaatioille. Esitämme, että lakiuudistuksen käytännön soveltamisessa tulee tasoittaa tätä laskennallisen rahoitusmekanismin pienille toimijoille tuottamaa epäkohtaa myöntämällä niiden henkilötyövuosille riittävässä määrin korotettua valtionosuutta.

Koska vapaalta kentältä VOS-järjestelmään siirtyvillä toimijoilla on tilastollisesti huomattavasti pienemmät kunnalliset avustukset, esitämme Teatterikeskuksen lausunnon mukaisesti, että kulttuuripoliittista perustetta tulisi säännönmukaisesti käyttää osaan niiden toimijoiden henkilötyövuosista, jotka nousevat uusina 3-vuotiselle rahoitukselle VOS-järjestelmän piiriin. Matala kuntarahoitus sekä näiden toimijoiden rajoitetummat mahdollisuudet omaan tulonhankkimiseen lisäävät riippuvuutta valtionrahoituksesta, jolloin osaan henkilötyövuosista ensimmäisiksi kolmeksi vuodeksi myönnetty korotettu valtionosuusprosentti auttaisi vapaalta kentältä VOS-järjestelmään siirtyviä toimijoita kehittämään toimintaansa ja samalla kasvattamaan mahdollisuuksiaan myös omarahoitusosuutensa vahvistamiseksi.

Esitämme, että korotettujen henkilötyövuosien määrää tulee merkittävästi lisätä perusteluissa mainituista 120 henkilötyövuodesta, joka on kentän tarpeeseen nähden alimitoitettu, jotta niillä olisi mahdollista edistää niitä kulttuuripoliittisia päämääriä, joihin korotuksella pyritään.

Lisäksi näemme myös tärkeänä, että määräaikaisiin kehittämishankkeisiin myönnetään edelleen erillisiä valtionavustuksia ja että ne eivät sisälly korotettuun valtionosuusprosenttiin.

Svenska Teatern ja Tampereen Työväen Teatteri –nimisten teattereiden rahoitusasema (6§)

Valitse sopivin

En kannata

Muutosehdotus tai muu kommentti

Kaikkia toimijoita olisi kohdeltava yhdenvertaisesti VOS-järjestelmän piirissä. Esittävän taiteen kentän nykyisen monipuolisuuden ja laajuuden perusteella ei ole riittäviä perusteita sille, että lain tasolle kirjattaisiin kahdelle perinteiseen puheteatteriin keskittyvälle instituutiolle muusta kentästä huomattavasti poikkeava korkeampi rahoitusasema. Jos Svenska Teaternia pidetään Suomen ruotsinkielisenä kansallinäyttämönä, tulisi sen rahoitus tulla Kansallisteatterin ja Kansallisoopperan kanssa samalta ns. ”kansallisten” momentilta. Tampereen Työväen Teatterin osalta ministeriö voi harkita korotetun valtionosuusprosentin kohdentamista osaan henkilötyövuosista samoin perustein kuin muihinkin toimijoihin.

Määräajoin laadittava toimintayksikön rahoitusta koskeva suunnitelma (7 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

Toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun ja kestävyysnäkökulmasta on hyvä, että henkilötyövuodet arvioidaan aina kuuden tai kolmen vuoden määräajaksi, jolloin satunnainen kausivaihtelu ei tuo muutoksia. Suunnitelmaa olisi arvioitava kriteereillä, jotka ovat linjassa Taiteen edistämiskeskus toiminta-avustuspäätösten kriteerien kanssa. Tämä olisi hyvä kirjata myös lain perusteluihin.

Hakeminen valtionosuuden piiriin (8 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Jaamme vapaan kentän toimijoita edustavien tahojen huolen siitä, että nykyiset VOS-toimijat siirretään suoraan toistaiseksi voimassa olevan valtionosuuden piiriin ilman että niiden toimintaa tai taiteellista laatua perusteellisesti arvioidaan. Esitämme, että uudessa järjestelmässä ei tulisi olla toimijoita, joiden asema on toistaiseksi voimassa oleva, vaan valtionosuuspäätösten tulisi olla 3- ja 6-vuotisia määräaikaisia päätöksiä, muutoin on riskinä että ainoa muutos ja uudistuksella tavoiteltu joustavuus tapahtuisi vain vapaan kentän toimijoiden ja 3-vuotisten VOS-toimijoiden välillä.

Määräajoin tehtävä valtionosuuden edellytysten täyttymisen arviointi (8 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Emme kannata toistaiseksi voimassa olevia valtionosuuspäätöksiä. Kaikkia järjestelmän piirissä olevia tai siihen hakevia tulisi kohdella yhdenvertaisesti 3- tai 6-vuotisen määräaikaisuuden pohjalta. On lähtökohtaisesti erittäin hyvä, että toisin kuin nykyjärjestelmässä, kaikkia VOS-toimijoita arvioidaan jatkossa määräajoin.

Valtionosuusprosentit 37 ja 60 (rahoituslaki 22 §)

Valitse sopivin

Kannatan muutettuna

Muutosehdotus tai muu kommentti

Kuten Teatterikeskus lausunnossaan esittää

Esittävien taiteiden yksikköhinnat (rahoituslaki 35 §)

Valitse sopivin

Kannatan

Muutosehdotus tai muu kommentti

-

Baric Maria

Maria Baric Company / Kulttuurimyly (Voimauttavan taiteen äärellä ry)